

Volume 1, Issue 1(18), 2024

Journal of Physics and Technology Education

<https://phys-tech.jdpu.uz/>

Chief Editor:

Sharipov Shavkat Safarovich

Doctor of pedagogy, Professor, Rector of Jizzakh State Pedagogical University, Uzbekistan

Deputys Chief Editor:

Sodikov Khamid Makhmudovich

The Dean of the Faculty of Physics and Technological Education, dotsent

Orishev Jamshid Bahodirovich

Senior teacher of Jizzakh State Pedagogical University, Uzbekistan

Members of the editorial board:

Ubaydullaev Sadulla, dotsent

Ismailov Tuychi Djabbarovich, dotsent

Kholmatov Pardaboy Karabaevich, dotsent

Umarov Rakhim Tojievich, dotsent

Murtazaev Melibek Zakirovich, dotsent

Abduraimov Sherali Saidkarimovich, dotsent

Tugalov Farkhod Karshibayevich, dotsent

Taylanov Nizom, senior teacher

Tagaev Khojamberdi, senior teacher

Alibaev Turgun Chindalievich, PhD

Yusupov Mukhammad Makhmudovich, dotsent

Kurbonov Nuriddin Yaxyakulovich, PhD

Irmatov Fozil Muminovich, PhD

Editorial Representative:

Jamshid Orishev

Phone: +998974840479

e-mail:

jamshidorishev@gmail.com

**ONLINE ELECTRONIK
JOURNAL**

“Fizika va texnologik ta’lim” jurnali
Журнал “Физико-технологического образование”
“Journal of Physics and Technology Education”

Indexed By:

Published By:

<https://phys-tech.jdpu.uz/>

Jizzakh State Pedagogical University, Uzbekistan

Nashr kuni: 2024-03-30

MUNDARIJA / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

<i>№</i>	<i>MUALLIFLAR / AUTHORS/ АВТОРЫ</i>	<i>MAQOLA NOMI/ ARTICLE TITLE/ НАЗВАНИЕ СТАТЬИ</i>	<i>SAHIFALAR/ PAGES / СТРАНИЦЫ</i>
1	<i>Qurbonov A.R. Ismoilov S.</i>	<i>Kuchsiz o‘zaro ta’sirlashuvning Feynman diagrammasi orqali tavsiflanishi</i>	<i>5-10</i>
2	<i>Utambetov B. T., Qalmuratova X. A., Ibraymova S. B.</i>	<i>O‘qituvchi faoliyatida pedagogik texnikaning ahamiyati</i>	<i>11-17</i>
3	<i>Ibroximov M. A., Axmadjonova S. A.</i>	<i>Raqamli ta’lim davrida innovatsion tarbiya texnologiyalarining talabalar tarbiyaviy faoliyatidagi o‘rni</i>	<i>18-24</i>
4	<i>Xolmatov Pardaboy Qorabekovich</i>	<i>Bo‘lajak zamonaviy texnologiya fani o‘qituvchisining kasbiy mahoratini rivojlantirish</i>	<i>25-29</i>
5	<i>Jabborov A. Xolmatov P.Q.</i>	<i>Bo‘lajak zamonaviy texnologiya fani o‘qituvchisining pedagogik mahorati va ulardan foydalanish yo‘llari</i>	<i>30-38</i>
6	<i>Oltmishev Toxirjon Turgunovich</i>	<i>Qalamtasvir va uning maqsad-vazifalari</i>	<i>39-42</i>
7	<i>Oltmishev Toxirjon Turgunovich</i>	<i>Uzuzq chiziqlardan to ‘g’ri foydalanish qoidasi</i>	<i>43-48</i>
8	<i>Umarov R.T., Isoqov Sh.T.</i>	<i>Bobur o‘z davrining bunyodkori</i>	<i>49-53</i>
9	<i>Umarov R.T., Nazarov O.</i>	<i>Bobur va boburiylar davrida musavvirlik san’ati</i>	<i>54-58</i>
10	<i>Sharipov A.A., Jaloldinova S.X. Qalmuratova X.A., Islomova N.Sh.</i>	<i>Texnologiya fanini axborot texnologiyalari asosida o‘qitish orqali o‘quvchilarni intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish</i>	<i>59-62</i>
11	<i>Po‘latov J.H., Alqorov Q.X.</i>	<i>Texnologik ta’limi o‘qituvchisini tayyorlashda fizikaga uzviy bog‘langan laboratoriya mashg‘ulotlarini tashkil qilish asoslari</i>	<i>63-66</i>
12	<i>Eshmatova Sh.T., Alqorov Q.X.</i>	<i>Umumta’lim maktablarida fizika fanini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish</i>	<i>67-70</i>
13	<i>Orishev J.B., Jumanova S.H.</i>	<i>Bo‘lajak o‘qituvchilarning loyihaviy faoliyatini tashkil etishga oid ba’zi mulohazalar</i>	<i>71-78</i>
14	<i>Ortiqova O.Sh., Aqbo‘tayeva B.M.</i>	<i>Kostyum tashkil etilishida rang xususiyatlari</i>	<i>79-82</i>

15	<i>Xolmatova M.Q, Alqorov Q.X.</i>	<i>Ta'lim taraqqiyotida interfaol uslublarning ahamiyati</i>	83-88
16	<i>Xotamov J.A., Ummatova S.Z.</i>	<i>Metagalaktikaning izotroplik va bir jinslilik xususiyatlari</i>	89-91
17	<i>Xotamov J.A., Ummatova S.Z.</i>	<i>Kengayuvchan koinotning kosmologik modellari</i>	92-94
18	<i>Tursunboyev O.V., Quvondiqov M.K., Boboqulova Z.V.</i>	<i>Yadro fizikasini o‘qitishda “yalpi fikriy hujum” strategiyasi asosida muammoli masalalarni tahlil qilish</i>	95-99
19	<i>Ortiqova O.Sh., Xudoyqulova Z.M.</i>	<i>Kostyum detallarini chizish va modellarning dekorativ bezatilishi</i>	100-105
20	<i>Abdirayimova Dilnoza Azamat qizi</i>	<i>O‘quvchilarni kasb - hunarga yo‘naltirishga oid pedagogik jarayonlar</i>	106-111

QALAMTASVIR VA UNING MAQSAD-VAZIFALARI

Toxirjon Oltmishev Turgunovich

JDPU katta o’qituvchisi, O’zbekiston Badiiy Akademiyasi a’zosi.

Jizzax sh., O’zbekiston.

e-mail: oltmishevtohir@gmail.com

Аннотасија: *Qalamtasvir – nafaqat tasviriy san’at turlarining asosi hisoblanadi, balki arxitektura va amaliy san’at va uning barcha turlarining ham asosidir. Rassom tasviriy san’at turining qaysi janrida ijod qilmasin eng avvalo qalamtasvirga asoslanadi. U o’zining kuzatishlari, katta asar kompozitsiyalari ustidagi izlanishlarini avval qalamda dastlabki qoramalar bilan ifodalaydi. Kompozitsiyalar yaratishda ushbu qoramalar rassomga asosiy manba bo’lib xizmat qiladi. Rassom xar qanday tasviriy san’at asarini yaratishni qalamda chizishdan boshlaydi. Keyin asarga ranglar beriladi va u tomoshabinga estetik zavq bag’ishlaydi.*

Калит со’злар: *Tasviriy san’at, kompozitsiya, akademik, natura, natyurmort, rasm.*

Аннотация: *Карандашный рисунок является не только основой изобразительного искусства, но и основой архитектуры и прикладного искусства и всех его видов. Какой бы жанр изобразительного искусства ни создавал художник, в основе его прежде всего лежит карандашный рисунок. Свои наблюдения, свои изыскания над композицией больших произведений он выражает сначала с предварительными набросками карандашом. При создании композиций эти наброски служат для художника основным источником. Любое произведение изобразительного искусства художник начинает с рисования карандашом. Затем работа раскрашивается и доставляет эстетическое удовольствие зрителю.*

Ключевые слова: *Изобразительное искусство, композиция, академическое, природа, натюрморт, живопись.*

Annotation: *Pencil drawing is not only the basis of visual arts, but also the basis of architecture and applied art and all its types. No matter what genre of visual art the artist creates, it is primarily based on pencil drawing. He expresses his observations, his researches on the compositions of large works first with preliminary drafts in pencil. When creating compositions, these drafts serve as the main source for the artist. An artist starts creating any*

work of visual art by drawing with a pencil. Then the work is given colors and it gives aesthetic pleasure to the viewer.

Keywords: *Fine art, composition, academic, nature, still life, painting*

Qalamtasvir – nafaqat tasviriy san’at turlarining asosi hisoblanadi, balki arxitektura va amaliy san’at va uning barcha turlarining ham asosidir. Rassom tasviriy san’at turining qaysi janrida ijod qilmasin eng avvalo qalamtasvirga asoslanadi. U o‘zining kuzatishlari, katta asar kompozitsiyalari ustidagi izlanishlarini avval qalamda dastlabki qoramalar bilan ifodalaydi. Kompozitsiyalar yaratishda ushbu qoramalar rassomga asosiy manba bo‘lib xizmat qiladi. Rassom xar qanday tasviriy san’at asarini yaratishni qalamda chizishdan boshlaydi. Keyin asarga ranglar beriladi va u tomoshabinga estetik zavq bag‘ishlaydi. Quyidagi rasm (**rasm- deb tekis yuzaga qo‘lda chizilgan tasvirga aytiladi**)larni ko‘rib fikrlarimizni idrok etish osonlashadi. .Rassom J.D.Engning grafinya Luiza d’Ossonvil portretiga ishlagan qoramalari va asarning tayyor holatini ko‘rishimiz mumkin.

1

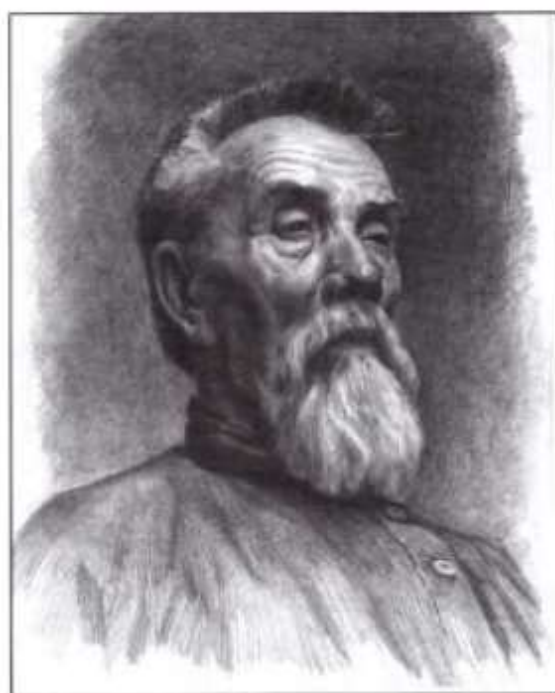
---

¹ B.Boymetov “Qalamtasvir” Musiqa nashryoti Toshkent-2006 (5-bet).

Bir soʻz bilan aytganda, qalamtasvirsiz hech bir rassom oʻz asarini yetuk holga keltira olmaydi. Qalamtasvirda koʻplab yetuk rassomlar asarlar yaratishgan va bu asarlarni koʻplab jahonning turli sanʼat muzeylari va koʻrgazmalarid koʻrish mumkin. Masalan; V.A.Serov. Avtoportret, A.Postnov. Oʻquv qalamtasvir. Qiyofachi boshi portreti shular jumlasidandir.

V.A.Serov. Avtoportret.

A.Postnov. Oʻquv qalamtasvir.

Qiyofachi boshi.

Rus pedagog rassomi P.P.Chistyakov aytganidek **rasm chizish- bu nisbatlarni koʻrish vafikrlash demakdir.** Biz tabiatni va bizni oʻrab turgan barcha buyumlarni ufq chizigʻi va orqa fonga nisbatan koʻramiz koʻrib-kuzatib, borliqni idrok etib, qoʻl, oʻng va sezgilarimiz orqali tasvirlashimiz kerak. Bu kabi koʻnikmalar nafaqat boʻlajak rassomga, balki turli kasb sohasidagi kishilarga ham zarurdir. Uygʻonish davrining buyuk italiyalik rassomi, matematigi, mexanik va muxandisi, olimi Leonardo da Vinchi mukammal inson namunasi. “Rangtasvir

qonunlari” nomli asarida ta’kidlaganidek, *yoshlar o’zlarini ilm-fan, tasviriy san’atda sinamoqchi bo’lsalar, avvalo, rasm chizishni mukammal bilmoqlari lozim.*

Qalamtasvir va akademik (**akademik qalamtasvir o’rganish uchun mukammal tugatib ishlangan rasm**) qalamtasvir bakalavriat talabalariga I-IV kurslarda nazariy va amaliy mashg’ulotlar orqali o’rgatiladi. Shuni ta’kidlash kerakki, amaliy mashg’ulotlar bilan bir qatorda talabalarga nazariy bilim asoslarini berish g’oyat muhim. Bu bilim bo’lajak rassom pedagoglarning institutni tugatgandan so’ngi ilmiy, pedagogik va ijodiy faoliyatlarida muhim o’rin egallaydi. Borliqdagi narsa va shakllarni realistik tasvirlash talabaga amaliy bilim va ko’nikma beribgina qolmay, balki shuningdek estetik didini o’stirish, dunyoqarashini kengaytirish bilan birga ularni fikrlashga o’rgatadi. Akademik tasvirlash yosh rassomlarga borliqni haqqoniy obrazlarda ifoda etish mahoratini rivojlantirishda ham katta ahamiyatga ega. Rasm chizish asoslarini o’rganish narsaning o’ziga qarab, metodik ketma-ketlik asosida tasvirlash prinsipiga asoslanadi. Tabiatga muhabbat va o’ta kuzatuvchanlik, buyumlarni to’g’ri tasvirlash kabi vazifalar tasviriy san’at bilan shug’ullanishdir.

Bo’lajak pedagog-rassomlarni buyuk rassomlar, tasviriy san’at sohasida ko’plab nazariy, amaliy bilimlarni meros qilib qoldirgan shaxslar hayoti va ilmiy faoliyati bilan tanishtirish, ularning asarlarini chuqur o’rgatish hamda asarlaridan nusxalar olishga jalb etish katta ahamiyatga ega.

Adabiyotlar ro’yxati

1. B. Boymetov. Qalamtasvir-Musiqqa nashryoti-Toshkent 2006.
2. Abdirasilov S., Tolipov N., Oripova N. Rangtasvir. T.: O’zbekiston, 2006
3. Abdirasilov S., Boymetov B., Tolipov N. Tasviriy san’at. T.: Cho’lpon, 2006.